

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України

«Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу»

1. Мета

Метою прийняття проєкту Закону України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу» (далі – проєкт акта) є комплексне законодавче врегулювання питань формування та реалізації державної політики національної пам'яті Українського народу, визначення її основних принципів та завдань, повноважень та основних напрямів діяльності суб'єктів політики національної пам'яті.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Протидіючи збройній російській агресії Україна, як ніколи до цього, потребує системної і скоординованої державної політики національної пам'яті, спрямованої на консолідацію суспільства довкола спільного минулого, виховання громадянина-патріота, протидію антиукраїнській пропаганді, запобігання виявам нетолерантності, екстремізму, ксенофобії, всіх різновидів тоталітаризму в майбутньому. Okремо варто наголосити на тому, що у своїй збройній агресії проти України, яка розпочалась у лютому 2014 року, держава-агресор маніпулює інтерпретаціями історичних подій. Однією зі складових російської збройної агресії є прагнення позбавити українців їх історичної пам'яті та спотворити події історії Українського народу.

Попри те, що впродовж останніх років було прийнято низку законодавчих актів, які стосуються окремих аспектів сфери національної пам'яті Українського народу, багато нагальних питань дотепер залишаються неврегульованими. Зокрема, це стосується: формування понятійно-категоріального апарату у сфері національної пам'яті; законодавчого врегулювання питань увічнення пам'яті та місць пам'яті Українського народу; чіткого визначення на рівні закону повноважень органів державної влади та інших суб'єктів політики національної пам'яті; забезпечення належної державної підтримки у сфері національної пам'яті; встановлення основних засад та принципів міжнародної співпраці у сфері національної пам'яті тощо. Проєкт акта спрямований на комплексне врегулювання цих та низки інших питань шляхом прийняття спеціального закону.

Проєкт акта розроблено Українським інститутом національної пам'яті відповідно до доручення Прем'єр-міністра України від 27 лютого 2023 р. № 4260/2/1-23 на виконання Плану організації підготовки проєктів актів та виконання інших завдань, необхідних для забезпечення реалізації Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2023 рік, затвердженого постановою Верховної Ради України від 7 лютого 2023 р. № 2910-IX.

3. Основні положення проєкту акта

Проектом акта запропоновано:

ввести у правове поле низку нових термінів, зокрема, терміни «злочини проти Українського народу» та «місця пам'яті Українського народу»;

визначити основні принципи та завдання політики національної пам'яті;

визначити основні напрями політики національної пам'яті;

запровадити на рівні закону Державну стратегію національної пам'яті та План заходів з її реалізації;

врегулювати правові механізми увічнення пам'яті та місць пам'яті;

визначити суб'єктів політики національної пам'яті та системно врегулювати їх повноваження;

комплексно врегулювати питання фінансового забезпечення політики національної пам'яті, зокрема, визначити механізми фінансування, принципи надання державної підтримки;

встановити на законодавчому рівні основні засади та принципи міжнародної співпраці у сфері національної пам'яті тощо.

Запропоновано також внести зміни до низки законодавчих актів, спрямовані на їх приведення у відповідність із нормами цього акта та вдосконалення, осучаснення окремих положень. А саме, пропонується внести відповідні зміни до законів України «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років», «Про охорону культурної спадщини», «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій», «Про музеї та музейну справу», «Про поховання та похоронну справу».

Також шляхом внесення змін до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» пропонується більш чітко врегулювати правовий статус Українського інституту національної пам'яті як центрального органу виконавчої влади. Зокрема, пропонується встановити, що у разі якщо завданням центрального органу виконавчої влади є реалізація державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, центральний орган виконавчої влади утворюється як Український інститут національної пам'яті.

Змінами до Закону України «Про Український культурний фонд» пропонується віднести до основних завдань Українського культурного фонду підтримку програм, проєктів і заходів у сфері національної пам'яті.

Змінами до Закону України «Про адміністративну процедуру» пропонується встановити, що правовідносини у сфері визнання осіб реабілітованими або потерпілими від репресій не підпадають під дію цього Закону. Ці зміни спрямовані на забезпечення сталої роботи Національної комісії з реабілітації.

Змінами до Закону України «Про Національну безпеку України» пропонується віднести до фундаментальних національних інтересів України: всебічний розвиток і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України; збереження і розвиток української культури, національної пам'яті Українського народу, утвердження української національної та громадянської ідентичності.

4. Правові аспекти

У цій сфері правового регулювання діють:

Конституція України;

закони України «Про Кабінет Міністрів України», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті», «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років», «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років», «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні», «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років», «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну», «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій», «Про географічні назви», «Про охорону культурної спадщини», «Про Національний архівний фонд та архівні установи», «Про музеї та музейну справу», «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», інші законодавчі акти України;

акти Президента України, Кабінету Міністрів України, інші нормативно-правові акти України, видані на виконання Конституції та законів України, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту акта потребуватиме додаткових видатків з Державного бюджету України. Детальні розрахунки можуть бути надані лише за результатами розроблення Державної стратегії національної пам'яті та Плану заходів з її реалізації.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект акта не потребує погодження асоціаціями органів місцевого самоврядування.

Проект акта не стосується прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, сфери наукової та науково-технічної діяльності, соціально-трудової сфери, прав осіб з інвалідністю.

Проект акта стосується сфери застосування української мови як державної і потребує погодження з Уповноваженим із захисту державної мови.

Проект акта потребує винесення на громадське обговорення.

7. Оцінка відповідності

У проекті акта відсутні положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції; прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод; впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією; створюють підстави для дискримінації.

Громадська антикорупційна, громадська антидискримінаційна та громадська гендерно-правова експертизи не проводились.

8. Прогноз результатів

Прийняття проекту акта призведе до підвищення ефективності державної політики у сфері національної пам'яті. Це, у свою чергу, сприятиме консолідації Українського народу навколо спільного минулого шляхом відновлення та збереження національної пам'яті, вивчення та популяризації історії Українського народу.

Проект акта не матиме впливу на ринкове середовище, забезпечення захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави; розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад; ринок праці, рівень зайнятості населення; громадське здоров'я, покращення чи погіршення стану здоров'я населення або його окремих груп; екологію та навколишнє природне середовище, обсяг природних ресурсів, рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, зокрема забруднення утвореними відходами, інші суспільні відносини.

В.о. Голови
Українського інституту
національної пам'яті

Володимир ТИЛІЩАК

«___» _____ 2023 р.